

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Заброцький М. М. Основи вікової психології : навч. посіб. / М. М. Заброцький. – Тернопіль : Навч. книга-Богдан, 2002. – 112 с.
3. Каган В. Е. Воспитателю о сексологии / В. Е. Каган. – М. : Педагогика, 1991. – 256 с.
4. Кравець В. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді / В. Кравець. – К. : Київська правда, 2000. – 688 с.
5. Кузнецова О. А. Статеве виховання школярів : навч. посіб. / О. А. Кузнецова. – Миколаїв, 2004. – 176 с.
6. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – К. : Знання, 2003. – 450 с.
7. Мезеря І. В. Актуальні проблеми статевого виховання у школі на сучасному етапі / І. В. Мезеря. – Луганськ, 2003. – 64 с.
8. Хрипкова А. Г. Возрастная физиология и школьная гигиена / А. Г. Хрипкова [и др.]. – М. : Просвещение, 1990. – 319 с.

Кравченко Т.В.

К ПРОБЛЕМЕ "ТРУДНЫХ ВОПРОСОВ" В ПЕДАГОГИКЕ

В публикации освещен один из "трудных вопросов" воспитания – проблема полового воспитания. Автор раскрывает содержание, цель, задачи и принципы современного полового воспитания молодежи; выделяет основные пути формирования половой культуры подростков; предлагает методы и приемы повышения эффективности полового воспитания в учебно-воспитательной работе общеобразовательной школы.

Ключевые слова: половое воспитание, половая культура молодежи, общеобразовательная школа.

Kravchenko T.V.

TO THE PROBLEM OF "COMPLICATED QUESTIONS" IN PEDAGOGIC

The publication tells about one of the "complicated questions" of education - problem of sexual education. The author defines the contents, aims, tasks and fundamentals of modern sexual education of youth; determines the basic ways of forming the sexual culture of teenagers; offers methods and techniques of increasing the effectiveness of sexual education in the study and educational work of secondary school.

Key words: sexual education, sexual culture of youth, secondary school.

УДК 373. 62 : 373.1

Малик Л.Б.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРАЦІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті проаналізовані особливості формування культури праці студентів технічних коледжів у процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін. Розкрито роль трудового навчання та виховання. Виявлені пріоритетні напрями виховної роботи, спрямовані на формування культури праці – професійне виховання, розвиток професійної культури, творчих здібностей та зацікавленого ставлення до трудової діяльності.

Ключові слова: професійний розвиток особистості, професійне виховання, культура праці, виховання культури праці, формування культури праці, трудова діяльність, трудова підготовка.

В умовах ринкової економіки актуалізуються завдання формування професійної компетентності студентської молоді технічних коледжів, педагогічного забезпечення процесу формування культури праці, а також реформування змісту підготовки до трудової діяльності. У сучасному суспільстві формування професійної компетентності є

інтегративним компонентом усієї системи освіти.

Основним поставленим завданням перед вищою школою у сучасних умовах буде спрямованість переходу освітньої системи на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, яка буде конкурентоспроможною у європейському освітньому просторі, буде формувати покоління компетентної молоді з необхідними знаннями, вміннями, навичками та творчими здібностями, які будуть затребуваними на ринку праці, зможуть навчатися протягом усього життя [6, с. 55].

У сучасних умовах неможливо уявити будь-яку діяльність людей без сформованих у них елементів культури праці. Тому основними завданнями технічних коледжів є формування у студентів культури праці, необхідність формування якої визначено і в Державному стандарті освітньої галузі "Технологія" [1, с. 4 - 7].

Особливої ваги набуває проблема формування культури праці студентів технічних коледжів, які повинні готувати відповідального, дисциплінованого і разом з тим ініціативного, творчо мислячого і працюючого трудівника. Це передбачає не тільки підвищення рівня середньої межі кваліфікації, а й відповідне або випереджаюче зростання теоретичних і практичних умінь та навичок, що сприяють подальшому розширенню завдань спеціальної трудової підготовки студентів на основі вимог сучасного науково-технічного прогресу.

Ключова роль у прискоренні науково-технічного прогресу належить машинобудуванню. Саме в цій галузі матеріалізуються основні науково-технічні ідеї, створюються нові знаряддя праці, системи машин, що визначають прогрес в інших галузях народного господарства, закладаються основи широкого виходу на принципово нові, ресурсозберігаючі технології, підвищення продуктивності праці та якості продукції.

Важливе місце у професійній підготовці студентів технічних коледжів належить вивченню загальнотехнічних дисциплін, які якнайкраще сприяють формуванню таких елементів професійної компетентності, як уміння планувати, проектувати, раціонально організовувати та використовувати сучасні новітні технології, уміння керувати виробничим процесом, творчо проявляти себе в ньому, оскільки людина є не тільки однією з важливих умов прогресу науки, техніки та виробництва, а й результатом цього прогресу [3, с. 123].

Важливе методологічне значення для визначення мети й завдань нашого дослідження становлять праці А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського, а також визначних педагогів сучасності, що безпосередньо займалися розробкою питань професійної підготовки. Зокрема, питання розвитку особистості, політехнічної освіти, формування культури праці розроблялися П.Р. Атутовим, Б.І. Адаскіним, С.Я. Батишевим, С.Е. Матушкіним, В.М. Мадзігоном, В.А. Поляковим, М.М. Скаткіним, В.П. Струманським. Психолого-педагогічні особливості формування культури праці встановлено у працях Є.А. Мілеряна, В.В. Чебишевої, В.А. Ядова. Важливий внесок у теорію і практику трудового навчання та виховання молоді, обґрунтування важливості формування в них елементів культури праці зробили П. П. Блонський, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, К. С. Шацький та ін.

Спеціальних досліджень щодо формування культури праці особистості в контексті вивчення дисциплін загальнотехнічного циклу не проводилося, хоча методологічні та педагогічні аспекти формування різних елементів культури праці стали предметом аналізу А. І. Воловиченка, І. В. Зельдіса, Д. М. Зембицького, С. В. Журавля, С. В. Лісової, С. Е. Матушкіна, С. М. Солдатова, В. П. Струманського, М. Б. Ханіна та ін.

Мета статті – проаналізувати основні шляхи формування культури праці студентів технічних коледжів у сучасних умовах.

Головним завданням сучасної освіти є її переорієнтація на формування культури праці, що забезпечить професійний розвиток особистості майбутнього фахівця за допомогою вдосконалення навчального процесу та підвищення якості надання освітніх послуг, адекватних вимогам часу та ринку праці.

Формувати культуру праці – означає закріплювати позитивне ставлення до майбутньої професії, схильність до неї, прагнення набути якісних знань та застосувати їх до

розв'язання завдань виробництва, розвивати ідеали, погляди, переконання, престиж професії у власних очах студента. Справа ця непроста і потребує багато зусиль всього педагогічного колективу. Суспільну значущість обраної професії студенти мають уявляти собі вже на першому курсі. Необхідна розробка цілісної програми професійного виховання, спрямованої на підготовку студентів до майбутньої професії з самого початку навчання. Ставлення до професії є необхідною передумовою для розвитку професійної мотивації. Процес розвитку професійних мотивів відбувається безпосередньо в навчальній діяльності, але не можна недооцінювати значення цієї передумови.

Отже, одним із важливих завдань сучасних вищих навчальних закладів у новій соціально-економічній ситуації стає створення науково-педагогічних, методичних, матеріально-технічних умов для формування в студентській молоді культури праці, що є основою готовності молоді до життя і трудової діяльності в сучасному суспільстві.

Таким чином, проблема формування культури праці є дуже актуальною, особливо якщо врахувати соціальні, економічні і освітні перетворення, які відбуваються в нашій державі. Слід підкреслити, що немає методичних праць, які б висвітлювали конкретні питання формування в майбутніх фахівців культури праці у процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін, особливо в контексті нових освітніх стандартів, навчальних програм, що побудовані на засадах проектно-технологічного підходу.

Зовнішньою формою культури є створення людьми предметного багатства суспільства. Дійсним змістом культури є розвиток самої людини як суспільної істоти, її відносин, сил, здібностей та потреб. Адже людина створюється у своїй цілісності, а не відтворює себе у певній визначеності; вона не прагне залишатися сталою, а перебуває в постійному русі становлення [5, с.276]. Тобто, людина у культурі виступає самозмінюваною, саморозвиваючою істотою, суб'єктом і водночас результатом особистої діяльності.

У радянській педагогіці наголос робився на вихованні культури праці насамперед на основі реалізації принципу виховуючої ролі колективної праці, яка мала загальну мету. Науковці визначили низку питань, розв'язання яких було основним у колективній праці:

- 1) у чому вона полягає;
- 2) якими є її складові;
- 3) які сили та інструменти потрібні;
- 4) як дістати інструмент;
- 5) як розподілити роботу між членами колективу;
- 6) коли до неї взятися.

При цьому, усвідомлюючи складність відносин між особистістю й колективом, педагоги наголошували на необхідності забезпечення статусу суб'єктів загального процесу праці. Тільки так можна забезпечити необхідний людинотворчий ефект, успіх у справі виховання культури праці учнів. Зокрема зазначалося, що при свідомому ставленні до праці з'являється розуміння того, що праця кожного є частиною загальної праці. А взаємодопомога будується на розумінні її необхідності для правильної постановки праці; взаємодопомога – невід'ємна сторона колективної праці [4, с. 6].

Сьогодні ж пріоритетними напрямками виховної роботи, спрямованої на формування культури праці, є професійне виховання, розвиток професійної культури, творчих здібностей, зацікавленого ставлення до трудової діяльності, естетичного світосприйняття тощо. В зв'язку з цим у педагогічній теорії наголошується на необхідності дбати про задоволення різнобічних потреб студентської молоді. Виявлено багато спільного в концептуальних засадах виховання, зокрема педагогічне керівництво виховною роботою як і в загальноосвітній школі, так і в технічних коледжах здійснюється відповідно до таких принципів гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу:

- рівноправності, рівних обов'язків учасників педагогічної взаємодії, їх взаємоповаги, що викликає у вихованців відкритість до сприймання громадянських цінностей;
- комплексної і дисциплінарної інтегрованості;
- тісної взаємодії та поєднання зусиль сім'ї, технічних коледжів, молодіжних

об'єднань;

– культуровідповідності, що передбачає органічну єдність з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, які забезпечують наступність та спадкоємність поколінь;

– інтеркультурності, що передбачає інтегрованість національної культури в контексті загальнодержавних, європейських та світових цінностей;

– гармонізації родинного і суспільного виховання, яке полягає в об'єднанні і координації виховних зусиль усіх суспільних інститутів, організації педагогічного та батьківського впливу;

– наступності та безперервності [2, с. 5].

Спираючись на визначені концептуальні засади розвитку культури особистості майбутнього фахівця, ми маємо також можливість встановити місце і роль культури праці у цілісному процесі професійного виховання студентів технічних коледжів.

Культура праці формується у навчально-виробничій і трудовій діяльності. Трудова діяльність сучасної людини зводиться не тільки до фізичної діяльності, але й усе більше до інтелектуальної. Пріоритетним завданням підготовки молоді є розвиток її інтелектуальних, духовно-моральних, естетичних та інших цінностей. Культура праці майбутніх фахівців-студентів технічних коледжів є кінцевим результатом того процесу, який називається трудовою підготовкою особистості і здійснюється через навчання, виховання та професійний розвиток студентів, їхню навчально-пізнавальну і творчу діяльність, що реалізується в найрізноманітніших формах педагогічного процесу.

Отже, питання формування в студентів культури праці в сучасному динамічному суспільстві постає особливо актуально. Якісні зміни, які диктують необхідність підготовки творчо мислячих людей, які володіють нестандартними поглядами на життєві проблеми, навичками дослідницької роботи, здатних ефективно вирішувати нові завдання, вимагають розвитку в сучасних студентів технічних коледжів творчого потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний стандарт освітньої галузі "Технологія" (Доопрацьований варіант) // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 4. – С. 4 – 7.
2. Естетичне та трудове виховання молодших школярів: Посібник для студентів педагогічних факультетів, вчителів початкових класів, вихователів груп продовженого дня / С.Г. Мельничук. – К. : 1994. – 99 с.
3. Мадзігон В. М. Організація трудового навчання та виховання учнів 5-7 класів / [Авторський колектив: Левченко Г. Є., Волощук І. С., Гнеденко О. П., Єременко Г. М., Кондратюк Г. А., Легкий М. П., Мазур В. Г., Моцак В. З., Полька Н. С., Пустовіт Н. О., Оманова С. М., Сингаївський Д. В., Тараненко В. Ю., Тименко М. П., Цесельський В. Л., Губченко А. О., Антонюк М. С.]. – Київ : Преса України, 1992. – 191с.
4. Нойнер Г. Резерв успеха - творчество // Под ред. Г. Нойнера, В. Калветта, Х. Клейна. – М. : Педагогика, 1989. – 11 с.
5. Проблемы философии культуры: Опыт историко-материалистического анализа. – М. : Мысль, 1984. – 325 с.
6. Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики / Київ : "К.І.С.", 2003 – 296 с.

Малык Л.Б.

ОСНОВНЫЕ ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ ТРУДА СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ КОЛЛЕДЖЕЙ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В статье проанализированные особенности формирования культуры труда студентов технических колледжей в процессе изучения общетехнических дисциплин. Раскрыта роль трудового обучения и воспитания. Обнаружены приоритетные направления воспитательной работы, которые способствуют формированию культуры труда – профессиональное воспитание, развитие профессиональной культуры, творческих

способностей и заинтересованного отношения к трудовой деятельности.

Ключевые слова: профессиональное развитие личности, профессиональное воспитание, культура труда, воспитание культуры труда, трудовая деятельность, трудовая подготовка.

Malyk L.B.

BASIC WAYS OF FORMING OF CULTURE OF LABOUR OF STUDENTS OF TECHNICAL COLLEGES IN MODERN TERMS

In the article is analysed the peculiarities of the process of forming of labour standard of students of technical colleges in the process of study of technical disciplines. The role of labour studies and education is shown. Found out priority of work of educating of the cultures of labour which directed on forming to the professional education, development of professional culture, creative capabilities and interest to labour activity.

Key words: professional development of personality, professional education, culture of labour, education of culture of labour, forming of culture of labour, labour activity, labour preparation.

УДК 37.037:796

Середня С.С.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЯКА ЗАЙМАЄТЬСЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ

Статтю присвячено обґрунтуванню головних факторів формування вольових якостей особистості, яка займається фізичною культурою і спортом, що є базовими для здобутку спортсменом результатів у спортивній діяльності та повсякденному житті взагалі. Гострота і практичне значення цієї проблеми не тільки не зменшилось, але ще більше зросли, це витікає з числа різних духовних сил особистості. Формування вольових якостей характеру являється однією з ведучих задач виховання, і ця задача значною мірою повинна вирішуватися у процесі занять фізичною культурою і спортом широких мас.

Ключові слова: сила волі, якості, особистість, фізична культура, спорт.

На сьогоднішній день основою спортивної майстерності виділяють три види підготовки спортсмена – фізична, технічна і тактична. У своїй сукупності і взаємозв'язку вони забезпечують досягнення високих спортивних результатів. Усі три види підготовки пронизані психологічним змістом, який вимагає участі певних психологічних процесів – спеціалізованих дій, уваги, мислення і т.д. – і їх високої майстерності. Це викликає необхідність глибокого психологічного вивчення спортивної діяльності, а разом з тим, і розробки методичних прийомів формування і розвитку специфічних для неї психічних функцій. Найбільших успіхів психологія спорту досягла в аналізі психологічної структури рухових навиків, а також у вивченні емоцій і вольових процесів і їх специфіки у спорті. Стало можливим говорити, про спеціальну вольову підготовку спортсмена як основну частину загальної підготовки.

Найскладнішим питанням у сучасній психології є зміст феномена волі. Чіткого визначення психічної реальності, що відповідало б змісту цього поняття, досі немає. Воля – не абстрактна сила, а свідомо спрямована активність особистості. Воля є внутрішньою активністю психіки, пов'язаною з вибором мотивів, прагненням досягти мети, зусиллям до подолання перешкод, мобілізацією внутрішньої напруженості, можливістю приймати рішення, гальмуванням поведінкових реакцій. Усе це – специфічні властивості волі.

Однак вольова підготовка спортсмена не охоплює всього великого значення психічних функцій, важливість розвитку й удосконалення яких все більше і більше